זה השער לה' צדיקים יבואו בו

בעזהי"ת

קונטרס
שמחת שלום

חלק ראשון

כולל הלכות ומנהגי חופה וחתונה השכיחים ונזנחים מחמת חסרון ידיעה

מלוקט משו"ע ואחרונים, אשר מימיהם אנו שותים, ובעקבותיהן אנו הולכין, וידיעתן נחוצים מאוד לכל בית נאמן בישראל, אשר יסודתה בהררי קודש, ומגמתה להמשיך שלשלת הקדושה לדורות הבאים, עד שיתקיים בנו גאולת וישועת הנביאים, במהרה.

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ודבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל „מגן שאול" ד„האלמין" ור"מ בישיבה וכולל „בית ישעי" „מכון להוראה בשחיטות ובדיקות"

הוצאת

אמונה פאבלישינג

ברוקלין נוא יארק

שנת תשל"ח לפ"ק

נדפס בבית דפוס אופסט „מוריה" ברוקלין, נ"י יארק

הרוצה להשיג הספר הזה יפנה אל המוציא לאור:

Copyright © 1977

כתובת המחבר:
Rabbi Sholom Y. Gross
4711 — 12th Ave. Apt. a-5
Brooklyn, N. Y. 11219
436-8086

כל הזכויות שמורות

Printed in the United States of America

דפוס אופסט „מוריה"
MORIAH OFFSET CO.
160 JOHN STREET
Brooklyn, N. Y. 11201
(212) 852-4141

קונטרס
שמחת שלום

פארוואָרט

מיר טרעפען פאַר נויטיג און רעכט אָפצושרייבען געציילטע וויכטיגע דינים וואָס מען מיז אָנקימען דערצי ביי יעדע חופה און חתונה און לויט ווי דער פּראַקטיק ווייזט טרעפט זיך זייער אָפט אַז צוליב אומוויסענקייט פאַלט מען דאָרך אין יסודות'דיגע הלכות, און דאָס אַלעס איז נאָר צוליב דעם וואָס מען איז פאַריאָגט בפרט פאַר אַ חתונה, און די צייט ערלויבט נישט געהעריג זיך אַריינצוטיהן אין די הלכות, דערפאַר טוען מיר דאָ ציטירען איינצעלנע הלכות, וואָס לויט אונזער ידיעה זענען וויכטיג און נאָכגעלאָזט, און מיר האָפען אַז דאָס וועט ברענגען אַסאַך נוץ פאַרען ברייטען ציבור.

גלייכצייטיג ווילען מיר מעורר זיין די רבנים מסדרי קידושין וואָס זיי זענען באַפולמעכטיגט און באויפטראגט אַז די אַלע הלכות וואָס זענען גילטיג ביז די חופה און דערנאָך זאָלען דאָרכגעפירט ווערען מיטען גרעסטען פּינקטליכקייט (עי' ב"ש סי' כ"ח ס"ק מ"ט ושלחן העזר ח"ב סי' ח' בשם הגרי"ח זאננפעלד, וע"ע אה"ע סי' מ"ט ס"ג, ובט"ז סק"א, ופת"ש א', ושו"ת שו"מ (מהד"ג ח"א רל"ט), ושו"ת מהרש"ך (ח"ב ק"י), ושו"ת מנח"א ח"ג ל"ט, נו"ב אה"ע סי' נ"ו), אַזוי ווי עס ווערט באַשריבן באריכות אין אַ בריעף פין הגה"ק משינעווו זצלה"ה (נדמ"ח בס' תול' קו"א בסופו), דעריבער איז וויכטיג אַז זיי זאָלען אַכטונג געבען אויף די אַלע ווייטער דערמאָנטע זאַכען און עהנליכס צו דעם, ווייל מען קען נישט בויען קיין שום יסוד אַז די מחותנים ווייסען סיי ווי, ותן לחכם ויחכם עוד.

פרק א
דינים פאר די חופה וחתונה

א) דער רמ"א שרייבט (אה"ע סו, א,) אז דער חתן זאל מקבל קנין זיין בעפאר די עדים שרייבען אינטער די כתובה, און אזוי איז דער מנהג, דעסט־גלייכען פירט מען זיך אויב מען מאכט עקסטרא תנאים מקבל קנין צו זיין פיןביידע צדדים, דא מאכט א ערנסטע פראבלעם וואס די כלה און מערסטענטייל דער חתן אויך, ווייסען נישט וואס דאס מיינט מקבל קנין זיין און הייבען אויף סתם דעם טוך אדער גארטעל וכדומה נישט וויסענדיג וואס טיט זיך, און פארשטייט זיך אז אזא צייט איז זייער אומבאקוועם פאר א חתן זיך אנצוריפען אז ער פארשטייט נישט דעם באדייטונג פין דעם, אינדערצייט וואס דער חתן דארף מיטען פוהלשטענדיגען דעת מקנה זיין זיינע התחייבות פארען כלה, דאס זעלבע די כלה פארען חתן, ווייסען זיי נישט וואס זיי טוען, וואס פארא ווערט האט אזא קנין ? און אפילו מען זאל אפירזיכען א היתר און א לימוד זכות, איז דאס זייער פיין אויפען עבר, אבער להבא, אז מען טיט אזאך וואס שטייט אין ש"ע, איז נישט קיין אינטערשייד צי דאס איז מעכב אדער נישט פארוואס זאל מען עס נישט טוהן געהעריג אין מן המובחר ווי מען דארף ? פינקט ווי ביי אלע מצות און מנהגים (עי' שו"ת הריב"ש סי' ק"ן בשם הר"ן, ובשו"ת אב"צ יור"ד סי' ש') בפרט ווען דאס קען דארכגעפירט ווערען מיט א קלייניקייט דארכען אויפקלערן דעם חתן ער זאל אויפהייבען דעם חפץ לכה"פ א טפח, לכתחילה דריי טפחים (חו"מ קצ"ח, ע"ש), אינזינען האבען דאס קונה צי זיין, און גלייכצייטיג מקנה זיין פאר די אנדערע צד די כתובה און תוספת כתובה, דאס זעלבע טיט מען ביי די תנאים מיט ביידע צדדים.

ב) לויט ווי עס זעהט אויס אין די פוסקים איז דאס בעסטע מקדש צי זיין מיט א רינגעל וואס דער חתן איז דער אייגינטימער דערפין נישט געבארגט, (עי' ב"ש אה"ע סי' כ"ח ס"ק מ"ט), און דערפאר איז גלייך אז דער חתן זאל דאס געהעריג קונה זיין פאר די קידושין און אזוי ווי אויך בשעת די חופה איז דער צייט זעהר בהול, דעריבער איז א דבר טוב מען זאל געבען פאר'ן חתן אויפהייבען דאס רינגעל אינדערהיים לשם קנין און דערנאך זאל ער דאס צוריקגעבן לשם פקדון ביז צי דער חופה.

ג) מען דארף געווארענט זיין אז דער חתן זאל נישט איבערגעבן דעם דימענטען רינג אליין וועגן חשש קידושין ווי עס שטייט אין די פוסקים.

ד) הגה"צ ר"י שטייף זצ"ל האט געפסק'ט אויב מען טיילט די כיבודים פין די ברכות סיי אינטער די חופה סיי ביים בענטשען, זאלען די מברכין נישט מפסיק זיין ביזען סוף (עי' ש'מ'ב' קמ"ז י"א).

ה) די ברכה וואס דער מסדר קידושין מאכט דארף ער אינזינען האבן דערביי מוציא זיין דעם חתן אזוי אויך דער חתן דארף אינזינען האבן יוצא צי זיין, און מען דארף אנזאגן אויך פאר די כלה זאל אויסהערן די ברכה און דער מברך זאל אינזינען האבן אויך אויף איר (ב'א'ח' פ' שופטים או' ב').

ו) עס טרעפט זיך ביי שבע ברכות, אמאל אז מען איז מכבד דעם חתן צי זאגן די שבע ברכות, דארף מען וויסען אז לכתחילה טאר מען דאס נישט טוהן, און דער רמב"ם האט זיך אמאל געבייזערט אויף א חתן וואס האט אליין געמאכט די ברכות (הר"א בן הרמב"ם, מרדכי כתובות פ"א בשם רב שר שלום גאון, שו"ת ח"ש ח"ב, ל"ח נ"ו, שד"ח חו"כ סעי' ח"י).

ז) מען דארף זעהן אז דער מסדר קידושין זאל בקי זיין בטיב גיטין וקידושין (עי' פת"ש אה"ע מ"ט סק"א, ושו"מ מהד"ת, ח"א רל"ט, מהרש"ך ח"א ק"ס, וח"ב קס"ז), אזוי שרייבט אויך שארף דער נוהג כצאן יוסף עמוד קי"ד.

ח) דער רב המסדר זאל דארכקיקען די כתובה פארען חופה כדי די כתובה זאל זיין כשורה פארען יחוד (אה"ע סי' ס"ו ס"א, ע"ש).

ט) דער יחוד דארף זיין אין שטיב פין חתן (רמ"א סי' נ"ה ס"א), דערפאר דארף מען ביי א חתונה זאל צי באשטימען דעם חדר יחוד פארען חתן (מ"ב של"ט ס"ק ל"ב) דעריבער אויב מען וויל יוצא זיין אהנע פקפוקים ודחוקים זאל מען בפירוש אויסנעמען מיטען בעה"ב פין זאל אז דער חדר יחוד זאל געהערן פארן חתן.

י) לכתחילה דארף זיין די טיר ביי יחוד פארמאכט, הגם עס איז דא וואס פסק'נען אז עס דארף נישט זיין פארשפארט (מנח"י ח"ד כ"ח), עכ"פ פארמאכט דארף זיין און מען זאל נישט אריינגיין, דעריבער צי באווארענען דאס איז ראטזאם צי פארשפארען, און נישט עפענען פאר פינף מינוט (שם סי' צ"ה) טייל האלטען צען מינוט (קצת גדולי דורינו), און די עדים זאלען שטיין אינדרויסען.

יא) דער ח"א פסק'ט (אין כלל קכ"ט) אז ווען דער חופה ענדיקט זיך בייטאג, מעג דער חתן תיכף עסען, ווייל דעמאלט איז שוין זיין יו"ט, און אזוי פירט מען זיך, פינדעסטוועגן א חתן וואס ווייסט אז דער חופה זיינער וועט זיך ענדיגען בייטאג זאל ער זיך אויסנעמען בפירוש א טאג פריער ביי מנחה אז ער וויל נישט ענדיגען דעם תענית ביז ביינאכט (מ"ב תקס"ב, י"ב).

יב) עס איז ראוי פאר יעדן ירא"ש ער זאל זיך אנגרייטען עדים פאר די חופה און זאל זיי זאגען שטילערהייט זיי זאלען מהרהר זיין בתשובה, (דפק"ד בהקדמה, עי' רמ"א אה"ע סדר הגט סי' קנ"ד, ובס' דברי יוסף עה"ת, ובשו"ת

תירוש ויצהר ל, ואו״ר רס״ח יב, פמ״ג סק״ה). דערפאַר דאַרף מען פאַר קידוש אויך מהרהר בתשובה זיין (א״ר, ופמ״ג שם, החיד״א במורה באצבע סי׳ ד׳ קמ״ג).

פרק ב
מנהגי חופה וחתונה

א) עס איז ליידער איינגעבראָכן געוואָרן די צוים וואָס האָט געהיט טויזענטער יאָרן אויפען אַלטען ירושה׳דיגען אידישען מנהג צי מאַכען אַ חופה אינטערן הימעל מענער שטייענדיג אויף איין זייט און פרויען אויף די אַנדערע זייט, עס האָט זיך שטאַרק אַריינגעכאַפּט אַ מאָדערנעזאַציע אין דעם מנהג, וואָס דאָס שטאַמט פין די רעפאָרמער אין אייראָפּע, דהיינו מען מאַכט די חופה אין אַ שטיב מענער זיצן אויף איין זייט, פרויען, אויף די צווייטע (און דער שטן אינדערמיט) וואָס דאָס גרעניצט זיך מיט הריסה פין ערנסטע אידישע יסודות.

דאָס ערשטע: דער ס״ח (שצ״ג) שרייבט אַז אפילו שמחת חתן וכלה וואָס קען נישט דאָרכגעפירט ווערען אָהנע זעהן פרויען טאָר מען נישט דאָרט זיין, און כאָטש ביי שטייענדיגע חופות אויף די גאַס קען אויך זיין פּראָבלעמען אין דעם הינזיכט, פינדעסטוועגן איז דאָס פיל גרינגער, מיט דעם ווען מען שטייט, און מען זיצט נישט אויף איין פלאַץ, און חוץ אַלעם ווען מען מאַכט די חופה אינדרויסן איז געוועגליך באַנאַכט (אָדער פאַרנאַכט) וואָס עס איז טינקעל און מען זעהט שווער, און עס איז אויף די פרייער גאַס, (זעלבסטפאַרשטענדליך אַז עס איז זעהר וויכטיג אפילו ביי חופות אויף די גאַס צי זעהן עס זאָל זיין געהעריג אָפּגעטיילט מענער פין פרויען) און אַזוי האָבען זיך געפירט אבות אבותינו, דעריבער טאָרן מיר נישט משנה זיין ווייל דאָס אָנרירען אַ מינדעסטע טייל פון אַ מנהג ציברעכט אידישקייט, ווי מיר האָבען בייגעלעבט די לעצטע הינדערט פיפציג יאָר וואָס גאַנצע מדינות זענען אויסגעשמד׳ט געוואָרען דורך טשעפּען אידישע מנהגים, און אַזוי האָבען מיר בקבלה פין מרן חת״ס זצ״ל ,חצ״ש אסור מה״ת״ און ,עושה חדשות בעל מלחמות״ און דאָס איז פאַבליבען אונזער איינציגע צוים צווישען ערליכע און פרייע.

ב) פיל פיל ערגער איז די מאָדערנע חופה אין אַ שטיב וואָס איז אַרומ־גענימען, דאָרט שפּירט מען זיך מער אינאיינעם, (סברת כמה ראשונים לענין יחוד, סוף קידושין, אה״ע סי׳ כ״ב) די שטיב איז באַלויכטען מיטען פוהלען טעמפּאָ פינקט ווי אינמיטען טאָג, און מען קען געהעריג קיקען איינע צום צווייטען, און ועל כולם מען זיצט! די פרויען פין איין זייט מענער פין די אַנדערע זייט, ווינדער איבער ווינדער די זעלבע מענטשען וואָס ביי אַ חתונה וואָלטען זיי ח״ו נישט געגעסען אין זעלבן זאַל מענער אין פרויען און ביים חופה

איז אַלעס כשר ??? **מנהג רעפאָרם – ולהבדיל מנהג אבותינו. עובד ליצרו – וליוצרו.**

ג) געדענקט ליבע אידען, ביי די רעפאָרמער האָט זיך אויך נישט אָנגעהויבען מענער אין פרויען ציזאַמען אויסגעמישט, נאָר קודם האָט מען אָנגעהויבן אָהנע מחיצה צווישן מענער און פרויען דערנאָך איז געוואָרען אַלס ערגער, ווילאַנג מען האָט נישט געמאַכט קיין שום אינטערשייד, מענער און פרויען אַלעס ציזאַמען רח״ל, דאָס זעלבע קען פּאַסירען ח״ו מיט די חופות, היינט זיצען מענער אויף איין זייט פרויען אויף די צווייטע ווען דער אייניקעל וועט חתונה מאַכען קען שוין זיין ח״ו אויסגעמישט, פאַרוואָס ?

ד) דער תירוץ איז גאַנץ איינפאַך ווילאַנג מען ווייס אַז מען טאָר זיך נישט אָוועקרירען אפילו אַ האָר פין מנהג אבותינו ואמותינו וואָס מיר האָבען געירש'נט דור אחר דור ביזען באַרג סיני, און אַזוי ערציהט מען די דורות ווייטער קען מען האָפען בעזהי״ת אַז די אייניקלעך וועלען אָנהאַלטען די טראַדיציע און שטעלען אַ חופה וואָס זיי זאָלען זיך נישט דאַרפען דערמיט שעמען פין זייערע עלטערן, טאָמער טיט מען מאָדערנעזירען דאָס אידישע הייליגטום ווי חופות א. ד. ג. דעמאָלט טוען די קינדער נאָך דעם זעלבן ביישפיל, און אַזוי ווי דער מאָראַל פאַלט דאָך שטענדיג יעדן דור, ווערט אַלעס מאָדערניזירט און עס איז איינגעשטעלט אַז ביי די אייניקלעך זאָל זיין געמישטע חופות און חתונות, רח״ל, ה׳ ישמרנו. און אויסערדעם ווערען די קומענדיגע דורות ערצויגען מיט'ן פּרינציפּ אַז יעדער טוהט וויאַזוי אים גליסט, און ער דאַרף נישט נאָכטוהן די עלטערן ביי קיין שום מנהג שבעולם, און דאָס איז הריסות הדת, חורבן תורתינו הק׳.

שטיין ביי די חופות

ה) די צווייטע פעלער פין די סאָרט חופות ווייל אַלע אונזערע מנהגים זענען באַזירט אויף הייליגע פונדאַמענטען אפילו טיילמאָל איז פאַרהוילען פון אונז דער טעם און אפילו דאָס שטיין באַ דער חופה האָט אַ מקור אין די הלכה ווי עס ווערט באַשריבען אויספירליך אין תיקוני זוה״ק (תיקון י׳) אַז בשעת קידושין און שבע ברכות דאַרף מען שטיין, און הגאון ר׳ שלמה קלוגער זצ״ל שרייבט (האלף לך שלמה סי׳ קט״ו) אַז מען דאַרף חושש זיין דערויף, און מיט די נייע חופות איז מען עוקר קאַמפּלעט די הלכה.

חוקות הגוי

ו) דער דריטער פעלער פון די חופות, דער איסור תורה ובחוקותיהם לא תלכו, ווייל דער מנהג ביי רעפאָרמער שטאַמט פינעם גוי, און דערפאַר

אויסערדעם וואָס מיט די חופות באַיקאַטירט מען גענצליך דעם איסור, איז מען מסכן דעם גאַנצן עקזיסטענץ פין יהדות מיטען אַריינברענגען גוי׳שע מנהגים, יעדעס שטיקעל גוי׳שקייט שטיפט אַרויס אַסאַך אידישקייט, און לויט ווי מיר האָבן זיך נאָכגעפרעגט עקזיסטירט נישט היינט צי טאָג אין ארץ ישראל דאָרט ווי עס איז געדעכט באַוואוינט מיט היימישע אידען (אַזוי ווי ירושלים, בני ברק, א.ד.ג.), מער ווי איין האָטעל וואָס טיט ערצייגען די סאָרטען חופות.

רבנים מסדרי קידושין – זייט געווארענט!

ז) און פינקט ווי עס ליגט אַ פליכט אויף יעדען נישט צי זיין אַנוועזענד ביי די דאָזיגע חופות ליגט גלייכצייטיג אַ אויפגאַבע אויף די אַלע אָרטאָדאָקסישע רבנים מסדרי קידושין צי פאַרלאַנגען פין די מחותנים אויסשליסליך נישט צי מאַכען די אויבענדערמאָנטע חופה צערעמאָניעס, וואָס ציברעכט דעם מויער פין אידישקייט! און נישט מסדר קידושין זיין אויף אַזאַ פלאַץ, ווייל דאָס קלאַפט זייער מאָדנע אַזאַ סאָרט מורכב׳דיגע חופה צערעמאָניע, אַן אָרטאָקסישער רב מיט אַ נעאלאגען (רעפאָרעם) חופה, דאָס זעלבע איז מיט די אַנדערע רבנים וואָס נעמען אנטייל אין די חופה, צ. ב. ש. לייענען די כתובה, שבע ברכות, דאַרפען אויסמיידען די סאָרטען חופות, כדי נישט צי מאַכען אַ חילול השם און ברענגען דערצי מען זאָל זיך מורה היתר זיין לכבוד דעם, נאָכציטאָן דעם מאָדערנעם ביישפּיל. ווייל אַלע פירצות הייבען זיך פין די גדולים, כ״ש אַז דאָס איז אַ חילול השם ווען דער רב אַליין ביי זיין שמחה מאַכט אַזאַ חופה צערעמאָניע.

פרק ג

חופה און חתונה בילדער

א) די צווייטע מכה איז מכת „ברד" דאָס גרויסע בליצערייי וואָס קימט פאָר בשעת׳ן קבלת פנים, חופה, חתונה, פין די בילדער מאַכער׳ס האָט שוין געגרייכט דעם קלימאקס, עס לאָזט זיך אַליינס נישט גלייבען וואָס מען הערט ווילאַנג מען טיט דאָס נישט מיטלעבן.

ב) מיר רעדען נישט פון חומרות מחמיר צי זיין ווי די שיטות וואָס האַלטען אַז פאָטאָגראַפיע בילדער זענען אסור עפ״י הלכה, (עי׳ טויור״ד קמ״א בשם הרמב״ן, וריטב״א ע״ז, מ״ג, ד״ה ואיבעיא וכ״ה דעת או״ז מובא בהג׳ אשר״י שם, וכן בתוס׳ ע״ז מג, ד״ה לא תעשון, ועי׳ שו״ת שאילת יעב״ץ ח״א קע: וביער״ד ח״א דרוש ב, ועי׳ פת״ש יור״ד שם בשם השל״ה, ובשו״ת לחם רב סי׳ כא, שו״ת דברי מלכיאל ח״ג סי׳ נ״ח, וערוגת הבשם כללי אחע״א שער עבודה

שבלב מאמר ג׳, ותולדות שמואל מצוה לט, ועי׳ הקדמה לשו״ת בית שערים דמעולם לא התפלל ולא אמר דבר שבקדושה במקום שהי׳ שם צורת אדם, וכמו״כ נהג הגה״ק בע׳ שו״ת לבוש״מ כמבואר בתולדות קו״א, וע״ע תולדות שמואל קורות הגה״ק מאונסדארף (פ״ז או׳ י״א), וע״ע דברי שלום סטראָפּקוב בתוספת בסופו עובדא נוראה מתמונות הגה״ק מהר״ש מבעלזא זצ״ל, שאירע אצל בנו הגה״ק מהר״י זצ״ל).

פארצייטישע חתונות

ג) נאָר אפילו לויט די פוסקים המתירים איז נישט דער זמן החופה וחתונה דער פּאַסיגער צייט צי די זאַכען, אַ מינוט וואָס פלעגט ביי אונזערע זיידעס זיין אָרימגענימען מיט די פוהלע ערנסטקייט און אינעווייניגסטע ציטער מיט התרגשות פינקט ווי יום הקדוש ביי נעילה אויסגעמישט מיט פרייד אַז מען האָט דערלעבט מיט מזל דעם גליקליכסטען מאָמענט פין לעבן ציפירען די קינדער צי די חופה, וואָס אַסאַך האָבען נעבעך נישט זוכה געווען צי דעם, און אין דער זעלבער צייט זענען די אויגן און הארץ געווענדעט צום אייביגען באַשעפער, פיל מיט ליב אויפען פאַרגאַנגענהייט וואָס מען האָט פאַרשידענס דאָרכגעמאַכט, יעדער לויט זיין מצב, ביז מען האָט שוין ענדליך דערלעבט צי קוים ערוואַרטעטע מינוט פין פרייד, און בעטענדיג דערביי דעם אלמעכטיגען באַשעפער ער זאָל ווייטער האַלטען די רעכטע האַנט און שיקען פאַר די פּאָר פאָלק אַסאַך יאָרען פין גליקליך לעבן מיט אידיש נחת צי ציען ווייטער די גאָלדענע אידישע קייט, ביז משיח׳ן און די עלטערן זאָלען דערלעבן צי זעהן נחת פין זייערע אייניקלעך, מיט׳ן נאָכגיין אין די פיסטריט פין זייערע אבות, מיט תורה און יראת שמים, בקדושה וטהרה, וואָס איז אָפּהענגיק אין סייעתא דשמיא, און דערפאַר האָט מען נישט געשפּאָרט צי לאָזען רינען אַ היפּש ביסעל הייסע טרערן פאַר און ביי די חופה, ווייל נאָר דאַן זענען מיר פאַרזיכערט אַז די תפלות ברעכען אַדאָרך אַלע אייזערנע מחיצות, און גרייכען ביזען כסא הכבוד, וואָס דאָס ברענגט דערנאָך די ערוואַרטעטע רעזולטאַטען.

ד) אויך די חתן וכלה האָבן געשפּירט דעם העכסטען טאָג פון זייער לעבן דער יום כיפור פינעם גאַנצען פאַרגאַנגענהייט, זיי האָבן געשפּירט פאַר וויכטיג דעם עת רצון פינעם ערב חתונה אַדאָרכצוזייקען דאָס תהלים׳ל מיט טרערן פין תשובה און חרטה אויפען עבר, מיט וואָס מען האָט שוין אָנגעבראָכט בערך אַ פערטל טייל פין לעבען, אָנגעמענדיג אַ פעסטע באַשלוס אויף ווייטער זיך צי האַלטען תורה טריי, מיטען אמת׳דיגען אור אַלטען הייליגען אויסגעטרעטענעם וועג וואָס מיר האָבען בירושה פינעם באַרג סיני ביזען היינטיגען טאָג, אָהנע שום פשרות אין מאָדערנעזאַציע וואָס. שטאָמט פין בעל דבר, מען האָט גיט

פאַרשטאַנען אַז אין די תפלות פין דעם טאָג זענען אָפּהענגיק דורי דורות פין ווייטער, דאָס טראַכטענדיג בלויז איז גענוג געווען אַריינציברענגען די ריכטיגע מאָס ערנסטקייט, ביי אנשי מעשה האָבען די מחותנים אויך געפאַסט און מתפלל געווען דעם טאָג, און אַלע אינאיינעם האָבען זיך אויסגעוויינט פאַרען באַשעפער וואָס פירט די וועלט, אַז דער רבש״ע זאָל געבען די זכיה זיי זאָלען אַראָפּ־ברענגען אַ הייליג אידיש געזינט דור, וואָס זאָלען זיין געטרייע דינער פאַרען רבש״ע, ווייל יעצט איז דער עת רצון והתעוררות אויסציבעטען די אַלע זאַכען, אַ טאָג פין מחילת עונות איז דער זמן ושעת הכושר אין הימעל, נאָכדעם ווען אַלע האָבען זיך באַטראַכט אין די סיבה פונעם חתונה, וואָס איז צוליב די גזירה אַז אַ מענטש מיז שטאַרבען, דעריבער מיז מען זעהן די דורות זאָלען זיך ווייטער ציען, האָט דאָס אויפגעוועקט די סטרונעס פין די נשמה אַז אָט אָט וועט מען דאַרפען געבען דין וחשבון, דאָס איז גענוג געווען אַז מען זאָל צוברעכען ווערען און תשובה טוהן ווי מען דאַרף, אויך פאַרגעסט מען נישט דער הויפּט פין אַלע בקשות, אַז דער שכינה הק׳ מיטען גאַנצען כלל ישראל זאָלען שוין אויסגעלייזט ווערען נאָך אַזויפיל טויזענט יאָר פין צער און פלאָג מיט מיליאָנען אידישע קרבנות, און מען זאָל זעהן בקרוב דעם גואל צדק.

ה) זעלבסטפאַרשטענדליך אַז נאָכען אָנפירן אַזאַ ריין געלייטערטע תשובה׳דיגע ערב חתונה, איז דער קבלת פנים געווען אַדורכגענימען מיט געוואַלדיג ערנסטקייט מצד אַלע מחותנים און נאָנטע וואָס ברענגט ע״כ אויך התעוררת אין די אַרומיגע, ווער רעדט נאָך די חופה גרייכט שוין דעם קלימאַט דאָס איז גבוה מעל גבוה, און אַז די אָנהייב חתונה איז געווען אַזוי, האָט זיך אַלעס ווייטער אַזוי געפירט מיט אידישע היימליכקייט, אויסגעמישט מיט הייליגע פרייד און דאָס האָט מען געקענט מיט רעכט אָנריפען אַ אידישע שמחה.

טייל חופות היינט צי טאג

ו) היינט לוידער מיט די בילדער, וואָס דער בעל דבר האָט אינטערגעריקט, האָט ער קינסטליך אַ קנאַק געטוהן אויפען אידישליכען געשמאַק און התעוררת מיט ערנסטקייט פין די חופה און חתונה, און זי גענצליך פאַרניכטעט, דער בעל דבר איז אַ פּיפיגער סוחר אין זיין ליין ער פאַרשטייט אַז אַפּצירעדן פין מאַכען חופות וועט זיך אים נישט איינגעבן דעריבער האָט ער אויסגערויבט דעם צענטראַל פונקט פינעם חופה און חתונה, און זיך פולקאָם באַגעניגט מיט דעם, ווייל מיט דעם האָט ער שוין אַלעס, דאָס חיות דער נשמה און לעבהאפט מיט אידישע פרייד און התעוררת האָט ער ציגענימען און איבערגעלאָזט דעם גוף, בלויז חיצוניות איז געבליבען.

סדר היום ערב חתונה, וחתונה – מודרני

ז) לאָמיר אַביסעל אַריינקיקען אין דעם פיקטשור חופה וויאַזוי דאָס גייט צי, קודם ערב חתונה איז דער גאַנצער קאָפּ געווידמעט אַז דער בילדער מאַכער זאָל אומבאַדינגט נישט פאַרפאַסען צי קימען, און דערפאַר נעמט שוין די קליידער צורישונג לאַנגע שעה׳ן, ווייל יעדער בר דעת פאַרשטייט גאַנץ וואויל אַז דאָ האַנדעלט זיך פין אַ לעבענס פראַגע ווייל אַזוי ווי מען קיקט אויס ביי די חתונה, אַזוי וועט מען אויסזעהן אויף די בילדער, שטענדיג, און דאָס וועט מען קיקען אַ גאַנץ לעבען, ציזאַמען מיט אַלע קרובים, דאָס איז נישט קיין קלייניקייט! און ווער רעדט נאָך טאָמער דער אנצוג אָדער אַנאַנדער לבוש איז עפּעס נישט פּערפעקט ווי מען האָט געוואָלט, דעמאָלטס איז שוין דער גאַנצער חתונה אויסגעמישט מיט עגמת נפש געפילען, יעדענפאַלס אפילו דאָרט ווי דער ערב חתונה איז שוין אַדאָרך מער ווייניגער ווי עס דאַרף, קימט צום קבלת פנים און חופה הייבט זיך אָן די קאָמעדיע, ווייל ווי פאַר יעדען באַקאַנט ביי די פיקטשור חתונות ווערט גענימען אַ בילד פין יעדע באַוועגונג אָהן גוזמא, סיי פין די פּאַר פאָלק סיי די מחותנים און משפחה, ווען אַ פרעמדער וואָס איז נישט געוואוינט צי די זאַכען, פאַלט אַריין צי אַזאַ סאָרט חתונה קען ער זיך וואַלגערען פאַר געלעכטער ציקיקענדיג דעם גאַנצען הלוך ילך. און עס גלייבט זיך שווער אַז דאָס איז אין אמת׳ן אַ חתונה, נישט אַ שוי-שפיל. די מחותנים זיצען מיטען חתן איין בילד! אַלע שטייען נאָך אַ בילד! מען ברענגט צי די משפחה נאָך אַ בילד! איין מחותן גיט לחיים, נאָך אַ בילד! אַ שיינער איד גיט לחיים נאָך אַ בילד! דער חתן איז מקבל קנין אַ בילד! דער חתן שרייבט אינטער דעם נאָמען אַ בילד! די מחותנים געבן זיך מזל טוב אַ בילד, דער חתן טיט אָן דעם קיטעל אַ בילד, דאָס איז ביי טייל עולם, ביי די ריכטיגע איז די גאַנצע חתונה פאָטאָגראַפירט, נאָר דאָס איז נאָך גאָרנישט דער בילדער מאַכער גייט צי צים חתן אין טיילט אים איין וואָס צי טוהן. יעצט זיץ! יעצט שטיי! יעצט גיי! יעצט לאַך! אויב ער האָט עפ״י טעות געגעבן לחיים אָהנע שמייכעל מוז ער נאָכאַמאָל געבען לחיים, איך ווייס אַ פאַסירונג ווי דער חתן האָט געוואָלט עפענען די גרויסע חלה נאָך אַ טאָג פאַסטען, האָט זיך אָנגעריפען דער בילדער מאַכער, איין מינוט!! איך בין נאָכנישט גרייט!! אין דער חתן האָט געפאָלגט, דאָס איז אַ מעשה שהי׳, און מי יודע וויפיל חתנים האָבן געדאַרפט וואַרטען מיטען רינגעל ווילאַנג דער פאָטאָגראַפער איז געווען גרייט.

אידישער טעם אין חתונה

ח) עכ״פ אַזוי ווערט אָנגעפירט די חופה און חתונה מיטען מצוה טאַנץ, יעצט טראַכט אַריין! קען מען שפירען אפילו אַ ברעקל ערנסטקייט אַזאַ צייט

ווען יעדע מינוט מיז מען זיין גרייט מיט אַלע פיטשובקעס כדי מען זאָל נישט אויסקיקען נאָכער ווי אַ גאַנצער חוזק אויפען בילד, שטעלט אייך פאָר וואָס פאַר אַ עגמת נפש דאָס וואָלט געקענט זיין ווען אויפען בילד פין די חופה זעהט מען דעם חתן מיטען שטריימעל אַביסעל גערוקט אין דער זייט, ווער רעדט נאָך אויב מען ווערט זעהן אַז עס איז געפאַלען אַ טרער ביים חתן, איז מען ח״ו פאַר־אומגליקליכט אַ גאַנץ לעבן (לשיטתם), דעריבער איז דער גאַנצער קאָפּ פין אַלע מחותנים צי שמייכלען און אַכטונג געבען אויף די מלבושים און אויפפירונג אַ גאַנצע חתונה מען זאָל ח״ו נישט קימען צי קיין בזיונות אויף די בילדער ווייל גדול כבוד הבריות, אין דערפאַר איז אַ ערנסטע שאלה אויב מען דאַרף מאַכען די ברכה מתיר אסורים נאָך די חתונה, ווייל ביז דאַן איז מען געווען כמעט ווי געבינדען און געמיזט זיצען־שטיין, באַוועגלאַז ווי געלעמט ח״ו. און אַזוי פאַרלירט זיך די ערנסטקייט פין די חופה, און דעם ריכטיגען טעם פין אַ פרייליכע אידישע שמחה, און עס ווערט אַלעס פאַרוואַנדעלט אין אַ שפיל, ל״ע, ווייל דאָס געשטעלט פין אַזאַ חופה איז פּינקט ווי מען זאָל וועלען פאַרשטעלען אַ שפיל פין אַ פאַרצייטישען חופה וויאַזוי עס האָט אויסגעזען, ווייל דער חיצוניות זעט אויס דער זעלבער, (אויסער די צניעות און בילדער) אויף אַזוי ווייט אַז עס איז אַמאָל פאַרגעקימען דאָס מחמת דעם בלבול פין בילדער מיט טעיפּ רעקאָרדער ביי די חופה, איז ענטשטאַנען אַ גאַנצע טומעל ווייל קיינער אריינרעכענדיג דעם חתן האָט נישט געדענקט אויב ער האָט געזאָגט „הרי את״ ביים געבן דעם רינגעל.

ט) און ועל כולם ווי קען מען נאָך ערוואַרטען די דרינגענדע חסדים פין הקב״ה וואָס דאַרף אויסגעפועלט ווערען ביי די חופה, אינדערצייט וואָס מען פאַרגעסט דעם עיקר צי בעטען דעם באַשעפער, און מען לאָזט אַרויסגעליטשען דעם זעלטענעם עת רצון, מיט עולם הזה׳דיגע פאַרבלענדענישן. און מיר פּסקנ׳ן הבא לטהר מסייעין לו און ווי איז דער „לטהר״ דאָס וואָס מען זיכט העלפט מען פין אויבען אויב די גאַנצע שטרעבונג איז די בילדער זאָלען געלונגען פּערפעקט, העלפט מען דאָס, און די ויידעס וואָס קימען אַראָפּ פין יענעם עולם זענען אודאי נישט גרייט דאַרכצימאַכען די אַלע עולם הזה׳דיגע צערעמאָניעס, און גאַנץ זיכער אַז זיי מאַרשירען זיך אוועק תיכף ביים אָנקום, דאָס זעלבע מיט די אויבענדערמאָנטע שטיב חופות, דעריבער געדענקט דאָס איר געפינט זיך אויפען שידוועג, אָדער בילדער ככל הגרים, אָדער להבדיל עד אין קץ די ויידעס און טאַטעס שנהרגו על קדה״ש, ביי די חופה זיך מיטציפרייען, ציזאַמען מיט די שכינה הקדושה.

דעריבער אַזוי ווי לא אלמן ישראל און ב״ה עס איז נאָכנישט אַזוי שטאַרק איינגעריסען, ביים היימישען עולם, דאַרף מען דאָס וויטער אָנהאַלטען מיט

עקשנות, און נישט זיך מקנא זיין אין די פאר שטיבער לײדער וואס האבען איינגעריסען דעם צוים, ווי עס שטייט ,אל תקנא לבך בחטאים, כ״א ביראת ד׳ כל היום״ זייט זיך ליבערשט מקנא אין די ערליכע אפגעהיטענע אידען, וואס פירען זיך פינקט אזוי ווי ביי זייערע טאטעס און זיידעס.

די אומגליקען וואס קומען פון ,,פוטער מאנטלען״ און ,,גאונס״

עס איז לײדער שטארק צעשפרייט געווארען ביי היימישע אידען שומרי תורה ומצות אז זיי לאזען די ווייבער זיך קליידען מיט טייערע פוטער ,,מאנטלען״ (,,Fur Coat״) עס איז איבריג צו זאגען אז נאך אין דער אלטער היים אין אייראפע איז געווען באוואוסט ביי אלע אידען אז דאס איז א בגד של פריצים, און אזוי איז געווען אנגענומען אין אלע אידישע קרייזען, דערפאר קלינגט טאקע אומגלויבלעך, אז דא אין אמעריקע האט זיך דאס רעדעל אדריי געטוהען און די מאדע האט זיך אריינגעכאפט צו גאר היימישע אידען, נישט קיין חילוק ארעם אדער רייך.

שוין אפגערעט פון דעם וואס עס ווערט פארשווענדעט אויסגעהארוועטע אידישע געלטער אויף אזעלכע איבריגע קליידונגען, וואס מיט דעם געלט האט מען געקענט מחי׳ זיין צענדליגער אידישע נפשות אין ארצנו הקדושה. וואס גיין ממש אויס פון הונגער, און קוקען ארויס נאך יעדע פרוטה וואס מען שיקט זיי פון דאנעט.

וויפיהל הערצער פון חתנים וכלות וואלט מען געקענט דערפרייען מיט די געלטער, וואס ווערען פארשווענדעט אויף די לוקסוס מאנטלען? וואס לײדער איז דאס נישט קיין זעלטענע ערשיינונג אז צוליב געלט מאנגעל ווערען אפגע־שטופט חתונות אויף חדשים און יארען.

הונדערטער לײדענדע וואס קענען נישט צוקומען צו די נויטיגע מעדעצינישע הילף און קענען זיך נישט ערלויבען אונטערזוכט צו ווערען דורך פראפעסארען, וואס פעלט זיי אויס ממש צו דערהאלטען דאס לעבען, אלעס צוליב זייער געדריקטען געלט מצב.

וויפיל עלטערען מוזען שיקען די קינדער אַרבעטען פריצייטיג און רייסען זיי אָפּ מיט געוואַלד פון דער גמרא, שיקן זיי אַוועק פאַרשוואַרצט צו ווערען ביי דער אַרבעט, ווייל די עלטערען זענען צעבראָכען, און קענען נישט אויסהאַלטען דעם ריזיגען דעפיציט?

וויפיל כולל יונגעלייט האָבען געמוזט צומאַכען די גמרא און גיין אַרבעטן, כדי צו קענען נאָכקומען דאָס לוקסוס שטייגער לעבען וואָס די יודענע וויל נישט פאַרציכטען, וואָס אין דעם נעמט דער „פּאַר קויט״ דעם גרעסטען טייל, פון די טויזענטער דאָלערס וואָס מ׳באַצאָלט פאַר אַ „פּאַר קאַויט״, וואָס פון דעם געלט וואָלט אַ כולל יונגערמאַן געקענט זיך אויסלעבען בהרחבה אַ קיילעכדיגען יאָר.

דערפאַר חשובע אידען פאַרגעסט נישט דעם עיקר תכלית פון לעבען אַרויסצוהעלפען אַנדערע אידען אין זייער נויט, צו ערמעגליכען עלטערען חתונה מאַכען זייערע קינדער, און מחי׳ צו זיין צובראָכענע הערצער וואָס האָבען נישט פון וואו דורכצושטופען זייער טאָג טעגליכען בודזשעט. און דער הויפּט אייער אייגענעם לעבען און געזונט וואָס ווערט רואינירט דורך אָנשטרענגען זיך און אַרבעטען ווי אַ פערד מיט „אָווער־טיים״ כדי צו קענען נאָכקומען אַלע וואַבערישע פאַרלאַנגען.

מיר קענען אויסרעכענען פאַרשידענע אומגליקען וואָס האָבען פּאַסירט די לעצטע פּאָר צענדליג יאָר, מענטשען האָבען געליטען פון שווערע האַרץ אַטאַקעס, דורכען אָנשטרענגען זיך מיט אַרבעטען אָווער־טיים צו קענען נאָכ־קומען די לוקסוס פון „פּאַר קויטס״ וואָס די יודענע האָט נישט געוואָלט פאַרציכטען, צענדליגער שלום בית׳ער זענען צושטערט געוואָרען דורכען לוקסוס געיאַג, צענדליגער יאָרען זענען אָפּגעשניטען געוואָרען פון מענטשען׳ס לעבען דורך רעגעניש און האַרץ עסעניש וואָס די „פּאַר קאויטס״ האָבען פאַראורזאַכט.

דעריבער אויב איהר ווילט אָנפירען אַ רואיג כשר אידיש לעבען מיט געזונט און לאַנגע יאָרען פון אמת׳דיגע פרייד און זעהען אידיש נחת ביי די קינדער און אייניקלעך, איז דער איינציגער וועג צו פאַרציכטען אויף די „פּאַר קויטס״ און אַזוי אויך אויף אַלע אַנדערע מותרות.

אויסער די אַלע אויבענדערמאַנטע סיבות נישט צו טראָגען קיין „פּאַר קאויטס״ מוזען מיר באַמערקען אַז גלייכצייטיג איז דאָס אויך פאַרבאָטען לויט דער הלכה, אַזוי ווי עס ווערט געברענגט אין שו״ת דברי חיים (ח״א יו״ד סי׳ ל׳) אַז אַ פרוי וואָס גייט מיט דעם לבוש איז עובר אַן איסור פון דער תורה הק׳, אין די צייטען פון בית המקדש וואָלט זי באַקומען 39 קלעפּ מיטען לעדערנעם קאַנטשיק.

נאָך שרייבט דער צאַנזער צדיק זצ״ל (שו״ת דברי חיים ח״ב יו״ד סי׳ נ״ח) מיט שאַרפע ווערטער אַז אַ פריצות׳דיג בגד טאָר אַ אידישע טאָכטער נישט גיין געקליידעט מיט דעם.

דער הייליגער דזשיקעווער זצ״ל שרייבט (שו״ת אמרי נועם יו״ד ח״ב סי׳ ט״ז) דאָס מען זעהט בשיינפירליך אַז דאָס גאַנצע אידישקייט הענגט פאָלקום אויף דעם.

דאָס זעלבע שרייבען אויך אַנדערע גאונים וצדיקים זצ״ל (שו׳ משיב הלכה יו״ד סי׳ ז׳ וסי׳ ח׳, ערך ש״י יו״ד סי׳ קע״ח) דערפאַר דאַרפען וויסען די אַלע

וואָס טראָגען די ,פאָר קאויטס״ אַז דאָס אחריות פון עקזיסטענץ פון אידענטום ליגט אויף זייערע פלייצעס.

געדענקט ברידער! אַלע אומגליקען קומען פון פריצות (חפץ חיים באגרת, ר״ה קאלאמאייער בכל ספריו, ספר מחנ״ק), און נאָר דורכען זכות פון צניעות ווערט מען באַשאָנקען פון הימעל מיט גליק און פרידען און אַסאַך אידיש נחת.

,,גאונס״

עס איז ליידער גיט באקאנט פארען ברייטען חרידישען ציבור די געוואלדיגע גרויסע פירצה וואס האט זיך ארייגעכאפט איז היימישע שטיבער, צי טראגען לאנגע קליידער ביז דער ערד המכונה ,גאו׳״ (Gown), אויף אידישע שמחות!

מורי ורבותי! לאָמיר זיך אליין באטראכטען ווי מיר הא׳לטען! דאס ווייסט יעדער אז פאר אסאך יארען צוריק האט זיך קיינער נישט גע׳ ענט פארשטעלען אינעם ווילדסטען חלום אז מיט אזא מין לבוש וואס דעו בעל דבר האָט ערפינדען אין פּאַריז (פונקט ווי אלע אנדערע מאדעס) אין צישפ׳ ׳יט ביי די גוים להבדיל, זאל זיך א כשר׳ע אידישע טאכטער, א אייניקעל פון אונזערע הייליגע אבות אברהם, יצחק, ויעקב, זיך קענען מיט דעם אָנקליידען, אין דערפאַר ווען מען האט געזען איינעם אזוי געקליידעט איז דאָס נישט געווען מער קיין צווייפעל אז דאס מיז זיין א גויטע, גיט א קיק ווי ווייט מען איז געזינקען אז מען שעמט זיך נישט צי גיין מיט דעם, בפרט אויף שמחות, עס איז זייער באוואַוסט דאָס הייליג וואָרט פין גארליצער רב זי״ע וואס פלעגט זאגען, וויאזוי ווערט באַשאַפן א מאדע? דער בעל דבר איז ממציא א פריצות׳דיגען לבוש, און טיט זיך אָהן מיט דעם, און שפאצירט אדארך די פאריזער גאַסען, אין א טאָג שפעטער איז דאס שוין צישפרייט אין די גאנצע וועלט, דאס הייסט מאדע!

היינט שטעלט אייך פאר ווי מיר האלטען אויף די וועלט! מיט די מלבושים ווערען געקליידעט אידישע טעכטער פין גאר היימישע שטיבער, אין טאקע אויף אידישע שמחות, שומו שמים!! יעדער זיכט דאך אוודאי אז ביי זיין שמחה אין חתונה זאלען ערשיינען זיינע זיידעס (כמבואר בזוה״ק ובשאר ספה״ק) היינט ווי קענט איר זיך פארשטעלען אז די הייליגע געלייטערטע זיידעס פין יענע וועלט וואס זענען אומגעקימען אויף קידוש השם טאַקע פין די גוים רוצחים בני עשיו, זאלען קענען שטיין רוהיג אין ציקיקן ווי אלע מחתונת׳טעס אין אנדערע געסט זענען גוי׳ש געקליידעט לויט די מאדע וואס מען האט זיך אָפּגעלערנט פין די גוים אין רשעים וואס האבען זיי אומגעברענגט.

איז קיין קלער נישט דאָ אז די עלטערן פין יענעם עולם דרייען זיך אויס און גייען אוועק, פוהל מיט עגמת נפש אין צער טראַכטענדיג דאָס זענען אונזערע פירות? דאס זענען טאקע אונזערע קינדער? איז דאס טאקע די קינדער וואס מיר האבען זיך נאָך זיי געטרייסט ווען מען האָט אונז לעבעדיגערהייט פאַרברענט אויף די שטייער הויפנס? טראכטענדיג אז עפעס א אנדענק וועט כאטש איבערבלייבען!

וואָלט מען געהאַט הייליגע אויגען וואָלט מען געזען קלאר דאס גאנצע בילד אין דאָס וואָלט זיכער צישטערט די גאנצע פרייד פין די מחותנים, נאר מיר האָבען נישט די זכי' דאס צי זעהן, אָבער גלייבען גלייבט יעדער אז די הייליגע אבות וואָס האָבען זיך מוסר נפש ביי זייער לעבען אויף יעדען דקדוק קל של דברי סופרים, כ"ש אויף א לבוש וואס איז אסור מכח חוקת הגוי, וואס דער הייליגער חת"ס אין אנדער ספרים שרייבען **אז דאס ברענגט רח"ל צו שמד, און צי ווערען גוים**, השם ישמרנו. האבען פון דעם געוואלדיגען צער.

דער גאון וצדיק ר' שלמה קלוגער שרייבט (שו"ת טוטו"ד קמא קפ"ח) אז די וואס טראגען גוי'שע מלבושים ווערעז פארעכנט **פונקט ווי גוים**, דער שו"ת בית שלמה (ח"א יור"ד קצו) שרייבט אז דאס איז דער ערשטער גורם מען זאל ווערען אויסגעמישט צווישען גוים רח"ל.

מיר ווילען ערקלערן דא א ווינדערליכע רעטעניש וואס ערליכע אידען פלאגן זיך שוין לאנג צי פארענטפערן פארוואס געוויסע נשים צדקניות האלטען נישטביים אנטוהן ערליכע באשיידענע מלבושים, וויפיל דער מאן זאל בעטען בתחנונים, אפילו מען זאל איר איבערצייגען פיהל מאל אז זי קויפט איין פאר זיך און די קומענדיגע דורות עולם הבא [ווייל די קינדער וואקסען נאך די עלטערן געוועגליך] אלעס העלפט נישט, קוים ווערט דאס א מאדע, דארף מען אפלו איין ווארט נישט זאגען אין אליינס טיט מען זיך מיט דעם קליידען??

דער ענטפער וועלען מיר געבען, ווילאנג דאס איז נישט א מאדע לאזט נישט דער יצה"ר, אט ווערט דאס א מאדע בעט זיך דער יצה"ר מען זאל דאס אנטוהן!

נאר דער קשיא בלייבט נאך אלץ שווער וואס פאר א הנאה האט דער בעל דבר צי מאכען פין א ערליכען לבוש א מאדע? דער תירוץ לערנען אונז די חז"ל (ב"ב פ"א), דער בעל דבר האט געוואלדיג גרויס אינטערעס אין דעם ווייל דארך דעם ווערט דער קטרוג אסאך גרעסער אין הימעל, מיט די טענה הייתכן ביז יעצט האט מען נישט געקענט? נאר אלס מאדע קען מען?

אויסער דעם האָט דאָס אַן אַנדער באַדייטונג, צי פארבלענדען די אויגען, אז דער מאדע באדייט נישט אלס פריצות (שוחט משום מאי מחייב? משום צובע!, כל שקר שאי"ב קצת אמת, אינו מתקיים!)

יעצט בארעכנט אייך אידישע טעכטער וואָס דארפען ציעהן די הייליגע קייט, פין די פריערדיגע דורות וואָס פארא פנים וועט מען האבען נאך הינדערט צוואנציג יאר פאַר די אייגענע עלטערען אין צדיקים, זיי וועלען דאָך נישט קענען קיקען אין פנים ארייז, וואָס מען האָט זיי פאַרשעמט אַזוי שטאַרק זייענדיג אויף דעם עולם, אַוועקגעטריבען מיט די אייגענע הענט פין די שמחות, אין מצער געווען זייער נשמות, חוץ דעם וואס מען היט אָפּ פאר די קינדער אזוי ווי דער חפץ חיים ז"ל שרייבט אז אַלע צרות פין קליינע קינדער נעמט זיך פין דעם.

דערפאַר דאַרף מען וויסען יעדע פרוי וואָס גייט מיט די סאָרט קליידער אָדער קירצע קליידער, נעמט אַ חלק אין די אומגליקען וואָס פאַסירט ליידער לעצטענס זייער אָפט, מיט קליידער קינדער ד' ירחם.

אין דעם זכות וואָס מיר וועלען מקבל זיין זיך אויפציפירען ערליך אידיש בצניעות, וועלען מיר אויסגעלייזט ווערען בקרוב.